

Quadern de l'educador

Primària

Unió Europea
Fons Europeu de Desenvolupament Regional
"Una manera de fer Europa"

INTRODUCCIÓ

Sovint, la nostra flora ens explica moltes característiques del nostre entorn, i ens permet conèixer coses molt interessants del cicle de la vida. Amb aquest itinerari als miradors de Les Borges del Camp sobre el Camp de Tarragona ens dedicarem a descobrir el nostre entorn més proper, a interpretar-lo i a comprendre la importància de la seva conservació.

Al llarg de tot l'itinerari observarem i reflexionarem sobre la configuració del camí, la vegetació que ens envolta i la interacció de l'home amb el paisatge.

Així doncs, els objectius generals que es persegueixen amb aquest projecte són:

- Transmetre el valor de realitzar un itinerari com el que s'ofereix, amb la intenció de promoure un coneixement de l'entorn i crear uns vincles afectius amb el territori, considerant la importància de preservar els espais naturals dels perills que comporten els incendis forestals.
- Promoure la participació dels infants i joves en activitats de caire lúdic, familiar i alhora transmissores de coneixement, tenint en compte que les accions presents dels adults condicionaran els infants que seran ciutadans del futur.
- Adaptar un material didàctic segons l'edat evolutiva dels participants (de 6 a 12 anys) per tal que aquest resulti significatiu i permeti viure l'experiència de l'itinerari als infants que el realitzen.

D'altra banda, els objectius específics del material didàctic són:

- Aprendre a diferenciar els arbres i la flora més característica de les nostres contrades.
- Conèixer la funció de les espècies vegetals i la importància de la seva conservació.
- Valorar els efectes positius i negatius que l'acció humana exerceix sobre l'entorn natural (incendis, actuacions de preservació de l'espai,...).
- Aprendre algunes tècniques d'estudi en un bosc.

CARACTERÍSTIQUES TÈCNIQUES DE L'ACTIVITAT I EL MATERIAL DIDÀCTIC

En ser un itinerari autoguiat, és important que la persona que dinamitzi el grup hagi treballat el material del projecte (tríptic autoguiat de l'itinerari, quadern de treball dels infants i quadern de treball pel professorat) per tal de poder proporcionar la informació bàsica al grup pel que fa a la situació del camí, a la justificació del projecte i a la promoció del patrimoni natural del municipi.

El recorregut es troba senyalitzat principalment a les cruïlles dels camins, mitjançant la següent senyalètica

Camí del cementiri		→
Xarxa de camins del Baix Camp		
MIRADORS DE LES BORGES SOBRE EL CAMP DE TARRAGONA		
		
Miradors	5.9 km / 1h 40 min	
Maspujols	5.9 km / 1h 40 min	
L'Aleixar	5.9 km / 1h 40 min	

Durant la realització de l'itinerari

- **Durada de l'activitat:** l'activitat està pensada per a realitzar-se en unes 4 o 5 hores. Tot i així, en funció de l'edat del grup i la disponibilitat horària, es pot plantejar l'itinerari com una sortida de tot un dia amb la possibilitat d'esmorzar o dinar a l'àrea de lleure habilitada als miradors.
- **Edat dels participants:** l'activitat va adreçada a alumnes de primària, de 6 a 12 anys. Resulta ideal també el plantejament de l'itinerari autoguiat, amb el corresponent material didàctic, com una activitat familiar o grupal.
- **Nombre de participants:** el nombre màxim per a una bona realització de l'activitat no supera els 25.
- **Metodologia i recursos educatius:** s'adjunta a la fitxa de l'activitat el material amb el que cada infant podrà realitzar l'itinerari. El material consisteix en un quadern de treball que dóna les pautes per a realitzar l'itinerari i treballar-ne els continguts d'una manera lúdica.
- **Requeriments de l'activitat:** per a la realització de l'itinerari cal portar roba i calçat còmode, provisions d'aigua i aliments (parada a l'àrea de lleure dels miradors per esmorzar o dinar), un llapis i una goma d'esborrar per infant. Així mateix, els responsables del grup hauran de disposar del tríptic autoguiat.

Posterior a la realització de l'itinerari

És recomanable que, un cop realitzat l'itinerari, es pugui posar en comú amb el grup els aprenentatges adquirits durant l'activitat amb l'objectiu que cada infant pugui compartir amb la resta de quina manera ha viscut l'activitat i els aspectes que ha pogut conèixer del seu entorn natural més immediat.

ACTIVITAT 1: Pujada als miradors:

Localització de l'activitat:

A partir de la urbanització Les Valls i durant tot el camí de pujada al primer mirador.

Text alumnes:

Observa el bosc que t'envolta mentre camines. Hi ha arbres? Són grans?

Informació per l'educador:

Aquest tram del recorregut ens permet observar una pineda de pi blanc que, ha diferència dels següents trams de l'itinerari, no ha patit un incendi forestal. La presència d'arbres de gran port i alçada destacada, denota que és un bosc madur. La frondositat del bosc ens aporta ombra durant bona part d'aquest tram i ens limita el camp de visió a l'entorn més immediat.

ACTIVITAT 2: Mirador de les Borges del Camp

Localització de l'activitat:

A prop del mirador de les Borges del Camp i mirant cap a les vistes i cap al peu del mirador.

Text alumnes i informació per a l'educador

Un cop arribats al primer mirador de l'itinerari, començarem a treballar!

Per tal de conèixer el bosc, el primer que hem de fer és saber observar.

En el lloc en el que us trobeu, intenteu localitzar:

Alguna cosa que estigui creixent: *arbres, arbustos...*

Alguna cosa que ens sorprengui: *columnes de fum (dels pagesos o de les indústries), zones amb bosc al costat d'altres sense arbres (cremades, tallades...)...*

Alguna cosa amb una olor molt agradable: *romaní, farigola, terra mullada, l'argelaga (flors grogues)...*

Alguna cosa molt antiga: *un arbre gran, el campanar/poble de les borges, pedres, muntanyes, cingles...*

Alguna cosa humida: *terra mullada, basses agrícoles, piscines dels xalets, algun toll d'aigua...*

Alguna cosa que camina: *formiga, insectes, sargantana, nosaltres...*

Alguna cosa que mai ha estat viu: *pedres, el terra, les cases...*

Alguna cosa que sabem que hi és però que no la veiem: *arrels, animals (nius i/o plomes d'ocells, insectes, cucs de terra..., cargols buits), pagesos, llums, aigua sota terra...*

Alguna cosa que aquesta nit no hi serà: *nosaltres, el sol, els núvols concrets que veiem, alguna fulla que volarà...*

Alguna cosa que no sabem què és: *arbres, arbustos, pobles que veiem...*

Alguna cosa que ens impacti pel seu color: *la floració d'alguna planta, el contrast del blau del cel i el verd del bosc o matollar...*

Alguna cosa que respiri: *arbres, arbustos, herbes, animals, nosaltres, altres persones...*

Alguna cosa que hi és però que no hi hauria de ser: *alguna deixalla (llaunes, bosses, puntes de cigarreta)...*

Alguna cosa més baixa que tu: *una pedra, un arbre, un arbust, una herba...*

Algun rastre humà: *els camps agrícoles, les construccions i pobles, els camins i carreteres, les baranes i plafons del mirador, les senyals del camí, deixalles...*

ACTIVITAT 3: Mirador de Prades

Localització de l'activitat:

Al mateix mirador de Prades tot observant les dues vistes que ens ofereix el mirador, una cap a mar i una cap dins a les muntanyes. L'àrea de picnic ens permet aprofitar per fer l'esmorzar o el dinar.

Mirant cap al mar trobareu un abeurador per a gossos al costat del mirador.

Text alumnes:

Heu arribat a l'àrea de lleure del Mirador de Prades, des d'aquí podeu donar una ullada a dos móns ben diferents:

- Cap a les muntanyes, on predomina el verd del bosc.
- Cap al mar, on predominen els camps agrícoles, els pobles i les ciutats.

Recordeu que és feina de tots i totes mantenir aquest espai ben net i cuidat, les plantes i animalons del bosc us ho agrairan!

Informació per l'educador:

Cap a les Muntanyes

No hi ha zones planes, o són molt poques i localitzades en llocs concrets. Principalment hi ha muntanyes.

Predomina el verd dels arbres i dels matolls.

El taló de fons són les carenes de les muntanyes on destaca el blanc – gris de la roca nua en contrast amb el verd del bosc.

No podeu veure coses molt allunyades ja que les muntanyes ens ho tapen.

Les zones agrícoles es concentren en els llocs més planers.

Es veuen pocs pobles, urbanitzacions, polígons industrials, infraestructures viàries, etc., i les que hi ha són de petita mida.

Es veuen les antenes de La Mussara. Als llocs elevats són un bon punt per posar antenes/repetidors per emetre senyals com ara de televisió, telefonia...

Cap al mar

Just a sota de la muntanya a on estem s'obre una gran plana amb la mar mediterrània com a taló de fons.

Podem veure fins a molt lluny ja que no hi ha muntanyes que ens tapin les vistes.

Es veuen molts pobles, cases, urbanitzacions, zones industrials, infraestructures viàries...

Cap a la plana predomina el color marró dels camps de conreu que són els que predominen per sobre del verd del bosc i matolls que es concentra a les parts més altes de les muntanyes.

ACTIVITAT 4: Mirador d'Alforja

Localització de l'activitat:

Al mateix mirador d'Alforja.

Text alumnes:

Ara que som en aquest mirador, heu de saber que el lloc on us trobeu va patir un gran incendi l'any 2005.

Hi ha alguna cosa que veieu que us faci pensar en un bosc cremat? Us donem algunes pistes:

Quan un bosc es crema queden els troncs negres dels antics arbres.

Quan un bosc es crema no hi ha arbres grans.

Quan un bosc es crema creixen plantes baixes.

Quan un bosc es crema molts animals no s'hi poden amagar.

Feu un dibuix d'un incendi en un bosc!

Informació per l'educador:

La voluntat de l'exercici és que cadascú plasmi la seva idea d'un incendi, posant de rellevància allò que més els impacti, allò que relacionen, les sensacions que els comporta...etc. Així doncs, el dibuix no cal que es limiti a realitzar una "fotografia" d'un incendi sinó a deixar que expressin les seves emocions.

El lloc a on ens trobem va patir un incendi l'any 2005.

Apunts que es poden posar de rellevància:

- Moltes vegades els incendis són conseqüència de l'home per deixar deixalles al bosc o per negligència.
- Quan un bosc es crema moltes plantes i animals desapareixen ja que no es poden escapar.
- Si hi ha cases a prop de zones boscoses és molt més perillós quan hi ha un incendi ja que les flames poden arribar molt a prop de les cases i la gent ha de marxar.
- En zones muntanyoses com la que ens trobem costa molt que hi arribin els camions de bombers ja que necessiten camins amples i adequats per poder passar.
- És important que els bombers trobin aigua a prop, com piscines, basses o hidrants.
- Si l'incendi és gran o molt poc accessible pels bombers, participen avions i helicòpters en l'extinció
- Un cop el bosc s'ha cremat queda un paisatge molt diferent al que hi havia, els arbres desapareixen i també molts animals.
- Podem saber que un bosc s'ha cremat pels troncs negres que queden enmig dels arbustos
- Un bosc cremat costa molt de recuperar-se, pot necessitar gairebé 100 anys.

ACTIVITAT 5: Baixada dels miradors:

Localització de l'activitat:

Explicació de l'activitat al mirador d'Alforja. Es recomana realitzar diferents parades per tal d'anar comentant les diverses observacions.

Text alumnes:

Mentre aneu baixant pel camí, observeu i comenteu tot allò que us recorda que aquí hi va haver un incendi.

Informació per l'educador:

Coses en què fixar-nos:

- No hi ha arbres i hi fa molta calor (a diferència del camí de pujada als miradors que hi havia ombra).
- Troncs cremats.
- El terreny no s'hi pot caminar de la gran quantitat de matolls i arbustos que hi ha, són les primeres fases de la recuperació del bosc. Es poden veure alguns pins molt petits que hi comencen a créixer.
- Alguns arbres van resistir al foc, estan sols i tenen algunes branques negres.
- Les cases de la urbanització estan molt a prop del bosc i va anar de molt poc que no es cremessin.
- Els carrers de la urbanització són molt estrets i no poden passar els camions de bombers.
- Potser veureu algun hidrant a prop de les urbanitzacions a on els bombers poden agafar aigua.

La prevenció és important i per això cal conèixer com actuar per tal d'evitar l'inici d'un incendi i/o ajudar a extingir-lo el més aviat possible, sense posar-nos en perill:

- Mantenir net el bosc i matollars: guardeu les restes d'aliments generats en una bossa de deixalles i llenceu-la en un contenidor o emporteu-vos-la a casa.
- No abandonar al bosc ampolles i objectes de vidre.
- Apagar bé els llumins i cigarrets, no deixar-los al bosc, ni llençar-los per les finestretes del cotxe.
- No circular amb vehicles motoritzats fora dels camins autoritzats, ni aparcar-los sobre herbes seques.
- No encendre fogueres ni cuinar: porteu el menjar preparat de casa.
- Encendre foc només en llocs autoritzats i condicionats per fer-ho. Tingueu una cura especial en apagar-lo; assegureu-vos que no quedi cap caliu que el pugui revifar.
- Informeu-vos de les èpoques de màxim risc d'incendi.
- En cas que observeu un incendi forestal o una columna de fum, és important avisar al més aviat possible algun dels serveis d'emergència més pròxims, com Agents Rurals, Bombers, Mossos d'Esquadra o Protecció Civil. Podeu trucar al 112 (telèfon d'emergències) en qualsevol moment del dia, davant d'una situació de perill immediat: accidents, incendis, robatoris, agressions, violència masclista, rescats i catàstrofes.
- Col·laboreu amb els col·lectius professionals de vigilància i prevenció d'incendis forestals.

ACTIVITAT 6: Finalització de l'activitat

Localització de l'activitat:

Un cop finalitzat l'itinerari, quan arribeu a l'autobús o a classe.

Text alumnes:

Ara que heu acabat el vostre itinerari, el bosc de les Borges del Camp us vol donar les gràcies per haver ajudat a conèixer, estimar i respectar aquest lloc i esperem que a partir d'ara ens ajudeu a recuperar-lo.

Per això, aquí teniu el vostre carnet d'Amic o Amiga del bosc, per a que quan arribeu a casa el pugueu retallar i ensenyar als vostres amics, amigues i familiars!